

15 נובמבר, 2017
1028798

- נייר עמדה -

לכבוד,
ח"כ אלי אלאוף, יו"ר
ועדת העבודה והרווחה
כנסת ישראל

שלום רב,

טיוטת תקנות הגנה על בריאות הציבור (מזון) (סימון תזונתי),

התשע"ז - 2017

א. אופי המהלך - סימון תזונתי בחזית האריזה

במהלך חודש אפריל 2017, פורסמה טיוטת תקנות הגנה על בריאות הציבור (מזון) (סימון תזונתי), התשע"ז - 2017 הכוללת גם דרישה לסימון היגד שלילי בחזית האריזה.

המוצרים יסומנו בהתאם לקריטריונים אשר יוחמרו בשלושה שלבים:

- **בשלב הראשון**, יסומנו במדבקות אדומות הכוללות איור מוצרים אשר יכילו:
מעל 800 מ"ג נתרן, 22.5 גרם סוכר, 6 גרם שומן ל-100 גרם מוצר מוצק.
- **בשלב השני**, הקריטריונים יוחמרו, ויסומנו מוצרים עם יותר מ- 500 מ"ג נתרן,
15 גרם סוכר ו-5 גרם שומן רווי ב-100 גרם מוצר מוצק.
- **בשלב השלישי**, הקריטריונים יוחמרו עוד יותר, ויסומנו באדום מוצרים עם
מעל ל-400 מ"ג נתרן, 10 גרם סוכר ו-4 גרם שומן רווי ל-100 גרם מוצר מוצק.

ב. כללי

זו אינה רפורמה. זו תהיה שגיאה לקרוא לה רפורמה. המהלך עצמו הוא חלקי ביותר, שכן הוא חל רק על 2% מכלל צריכת המזון בישראל. עצם תיוגה כרפורמה יכול ליצור את הרושם שזהו עיקר ההתמודדות בשיפור בריאות הציבור, אך מדובר במהלך בודד אחד, רעוע ביותר, מתוך מהלכים נצרכים רבים. אין שום אפשרות

לסמן בתוויות אדומות או בצבעים כאלה ואחרים את כל מוצרי המזון המוגדרים כמוצרים הפוגעים בבריאות הציבור.
ישנה החלטת ממשלה המציעה לעשות רפורמת של אמת, מיום 28.11.2011 המקיפה את כל משרדי הממשלה הרלוונטיים, ושמה דגש מיוחד על חינוך והעברת מידע. זוהי הרפורמה האמיתית, ולצערנו מתעלמים ממנה.

ג. האם תהיה לרפורמה המוצעת השפעת אמת על בריאות הציבור ?

1. המודל הצייליאני

המודל היחיד שקיים היום וממנו ניתן להסיק הוא המודל הצייליאני, שחלפה שנה אחת בלבד מאז תחילת יישומו. הפרסומים האחרונים מעידים כי ההשפעה של הסימון המוצע היא תקופתית ובטלה בשישים. מצויים בשפע ממצאים סותרים¹: "יותר משנה אחרי החלת רפורמת סימון המזון השלילי בצילה, חלה התאוששות במכירות המזון המסומן כמו מרקים ועוגיות. בחג המולד מכירות המוצרים המסומנים כמזיקים עקפו את מכירות הלא מסומנים. בנוסף, הצרכנים סלחניים יותר כלפי מוצרי פרמיום ויש דווקא עלייה בצריכת מוצרים עם שומן רווי."

2. הרפורמה לא ישימה על כלל המוצרים

ברור לכל שאפילו אם תהיה השפעה כלשהי על הורדת רמת הצריכה של מוצרי מזון המוגדרים כמזיקים, לא ניתן ואין כל אפשרות לסמן את כל מוצרי המזון המזיקים. משרד הבריאות עצמו בעבודת ה- RIA מצהיר כי סימון המוצרים המוצע יקיף רק 2% מהם. לא ניתן לסמן את כל מוצרי המזון המכילים שומן טראנס, שהוא מסוכן לבריאות יותר מסוכר או נתרן; לא ניתן לסמן מוצרי מזון מזיקים במזללות ובמסעדות; לא ניתן לסמן בנקודות המכירה של ממכר שווארמה ועוד.
זאת ועוד, לא ניתן לסמן מוצרים המיובאים במסגרת "יבוא אישי", שכן, הזמנת המוצר והכנסתו למדינת ישראל הינה באחריות המזמין, הפטור מחובות הסימון.

ייווצר מצב מסוכן בעיקר לבני הנוער אך גם למבוגרים. מזון שאינו מסומן באדום יחזה כבריא, על אף שמגוון רחב של מוצרים שלא יסומנו באדום מזיקים מאד לבריאות.

זה מעיד על הכשל הבסיסי של השיטה.

3. הרפורמה תיצור תופעה הפוכה – זלילת יתר

אם ניטול לדוגמה מוצר שמצוי בתיוג של אזהרה ברמה החמורה ביותר כמו סיגריות, ניווכח שעל אף הסימון ועל אף התיוג, צריכת הסיגריות בישראל עלתה. על-פי הדו"ח השנתי של משרד הבריאות על מצב העישון בישראל לשנת 2016, שיעור המעשנים בישראל עמד ב-2016 על כ-22.5% (בקרוב בני ה-21 ומעלה) לעומת 19.8% ב-2015.

ישנם מומחים הסבורים שדווקא תיוג של מוצר כמוצר לא בריא יכול אומנם להשפיע זמנית אך, בסופו של דבר, גם עלול להוליד תופעה הפוכה - זלילת יתר. כך למשל, בראיון ששודר בערוץ 10 ביום 19.10.2017 אמרה הגב' קלטר, מנהלת מרכז שפת האכילה כי תיוג מוצרים כמסוכן יכול ליצור תגובה הפוכה מהמצופה².

ד. הרפורמה מנוגדת להחלטות ממשלת ישראל ולמקובל בעולם

1. החלטה 2118 לצמצום הרגולציה

בהחלטה מס' 2118 מאוקטובר 2014, ומתוך כוונה להפחית את הנטל הרגולטורי בישראל, ממשלת ישראל ייחדה סעיף מיוחד (פרק ראשון, סעיף ז') העוסק בהתאמת הדרישות הטכניות. בסעיף זה נאמר מפורשות שיש להתאים דרישות טכניות לשווקים משמעותיים בעולם. עם כל הכבוד, גם לצ'ילה וגם לישראל, כל אחת מהן בנפרד וגם שתיהן ביחד אינן עונות לדרישה זו של התאמה למקובל בשווקים משמעותיים בעולם.

1 פורסם ב- YNET ביום 17.10.17, מתוך מצגת של נילסן שהוצגה לתעשיינים בישראל
² ניתן כמובן להזמין חו"ד של מומחים למיניהם ונכבד מאד את המומחים וגם את חוות דעתם. אולם, ניסיון החיים מלמד כי חוות דעת של מומחה אחד, ניתן גם לגייס חו"ד נוגדות של מומחים אחרים, הסבורים בדיוק ההפך. אבל כאמור נכבד את כולם.

2. תכנית לאומית לקידום אורח חיים פעיל ובריא
היוזמה הנוכחית מתעלמת מהחלטת הממשלה מס' 3921 מיום 28.11.2011, המגבשת תפיסה כוללת בשיתוף כלל משרדי הממשלה לתכנית לאומית לקידום אורח חיים פעיל ובריא. בהחלטה זו נקבע כי יש לתאם מדיניות ציבורית ושותפויות בין משרדיות ובין מגזריות לקידום תזונה נכונה ופעילות גופנית, וזאת באמצעות יצירת תכניות הסברה להקניית ידע ולהעלאת מודעות הציבור לתזונה נכונה.

3. שיטת הסימון המוצעת נוגדת את תפיסת העבודה של האיחוד האירופאי ומכבידה על הסחר של ישראל עם האיחוד האירופאי. סטייה בסימון מוצרים מהמקובל באיחוד מוגדרת ע"י האיחוד האירופאי כ- TECHNICAL (TBT) BARRIERS TO TRADE.
דרישה לסימון שונה בישראל, תיצור סטייה כאמור.

4. מנוגד לתפיסת העבודה של ארה"ב
ה- U.S.D.A (United State Department of Agriculture), ובהמשך גם משרד המסחר האמריקאי, התייחס לנושא וסבר כי צריך לקדם צעד וולונטרי שנחשב כאמצעי סחר פחות מגביל. בנוסף, יש לעודד את הצרכנים לאמץ תזונה מאוזנת. הרפורמה המוצעת עלולה להשפיע על הסחר ואף ליצור בלבול עבור הצרכנים, שכן קטגוריות של מוצרים שעשויים בשלב הראשון להיחשב כ"בריא", עם החמרת הקטגוריות (בהתאם לשלב השלישי) יצטרכו לקבל סימון שלילי.

5. יתר על כן, מתגבש סימון מוכר בתפיסה עולמית כוללת – ארגון הקודקס של האומות המאוחדות, עובד בימים אלה על סימון מוצרים מזיקים על פי קוד עולמי. 46 מדינות העבירו את הערותיהם לארגון והתהליך בהתהוות. יהיה זה מגוחך ואף נלעג אם ישראל תזדרז לייצר סימון מיוחד משלה ולאחר מכן תצטרך לשנות זאת בהתאם להחלטה שתתקבל במסגרת האומות המאוחדות.

ו. אלטרנטיבה

ישום תכנית הוליסטית

גיוס לאומי טוטאלי של כל המערכות הציבוריות הקשורות לבריאות הציבור והמשפיעות על קידום בריאות הציבור ברוח החלטת הממשלה משנת 2011, שהמליצה על מספר מהלכים משמעותיים להעמקת החינוך והמודעות לבריאות בקרב כלל האוכלוסייה .
ההמלצות כוללות בין היתר :

- מתווה ותוכנית לאומית לקידום אורח חיים פעיל ובריא.
- גיבוש תכנית לעידוד פעילות גופנית ותזונה נכונה במערכת הבריאות , במערכת החינוך, ברשויות המקומיות ובמקומות העבודה, פיתוח תמריצים כלכליים לקידום הנושא ויצירת תשתית סביבתית מתאימה.
- תכנית הסברה להקניית ידע ולהעלאת מודעות הציבור לתזונה נכונה ולצורך בהגברת הפעילות הגופנית.
- קידום צריכת מזון על פי המלצות תזונתיות מקצועיות באמצעות הסברה לציבור.
- פיתוח מערך ייעוץ וטיפול פרטני לתזונה נכונה.

משמעות הדבר הינה חינוך הנוער במסגרת בתי הספר ומניעת הגשה של מזון לא בריא בבתי הספר, קידום תזונה בריאה גם במסעדות ובמזללות, חינוך לעומק גם של ההורים, עידוד פעילות ספורטיבית ועוד.